

FOKUSPLAN STILDE ÅDAL

FOTOGRAF: HEIDI BUUR HOLBECK

AREALER BESIGTIGET DEN 21. JUN I 2017

AKTØRER

Arealets navn	Stilde Ådal
Lodsejer / dyreholder	Henrik Jessen
Kommune	Inge Nagstrup, Vejen kommune
Rådgiver	Anne Ravnshøj (SAGRO)
SEGES	Anne Eskildsen & Heidi Holbeck

Har udarbejdet fokusplanerne med indspil fra ovenstående aktører.

NUVÆRENDE DRIFT - FORDELE OG ULEMPER

SÆRLIGE OBS-PUNKTER I PLEJEN (RESUMÉ)

Fokusområde 1:

- På mark 4 findes en større bestand af engblomme og majgøgeurt. Vejen kommune følger udviklingen i majgøgeurterne og optalte i 2017 ca. 350 blomstrende skud. Der hersker nogen usikkerhed omkring, hvilken plejeform der skal til for at fremme engblomme. Er afbrænding en mulighed? Dette bør undersøges nærmere.

Fokusområde 2:

- Et område langs åen er levested for en lille bestand af brunlig perlemorsommerfugl. Der bør sættes fokus på, hvad der kan sikre og fremme bestanden. Æggene lægges på eller nær violer, som larverne lever på. Derfor er det helt afgørende, at der er viol i området.

Fokusområde 3:

- Vær opmærksom på genvækst af pil på de ny-ryddede arealer. Det bør sikres en balance i græsningstrykket så genvækst af pil minimeres, samtidig med at et rigt blomsterflor i sommerperioden sikres.

Fokusområde 4:

- Udfordringer med manglende afgræsning på nordlige arealer pga. jagtinteresser (dele af mark 11-4+11-1). Disse arealer bliver kun afgræsset meget kortvarigt (juli-september). Jagtkonsortiet stiller krav til græsningsperioden, hvilket betyder, at arealet er ved at springe i krat.

Se oversigtskort.

OMRÅDEBESKRIVELSE

En lille del af området er placeret i Natura2000 Habitatområde H79. HNV-score er i 2017 på 5-8, hvor den i 2016 var på 5-9. Årsagen til ændringen kendes ikke, men der kan være tale om, at en ny planteliste nu indgår, hvor der er færre plantearter med en høj artsscore.

Naturtyper: Surt overdrev (6230), rigkær og fersk eng, samt små kildevæld i området.

MÅLSÆTNINGER

Kommune

A-målsat område i kommunens naturkvalitetsplanlægning. Dele af området er Natura2000, derfor også prioriteret område i Vejen kommune. Der er særligt fokus på at sikre og fremme bestanden af engblomme.

Dyreholder

Fokus på dyrenes velfærd og at fremme naturindholdet. Ønsker at udvide dyreholdet til naturpleje.

NATIONALE MÅLSÆTNINGER

- At sikre områdets økologiske integritet i form af naturlig hydrologi, hensigtsmæssig drift, lav næringsstofftilførsel, bekæmpelse af invasive arter og gode spredningsmuligheder for flora og fauna.
- At sure overdrev, rigkær og kildevæld prioriteres højt, da surt overdrev og kildevæld er prioriteret i EU, og rigkær er truet nationalt.

DYREHOLD

- Græsningstryk: 35 sortbrogede og 14 galloway på 40 ha. Kælvekvierne går tæt på ejendommen, så de er under opsyn, hvorimod galloway græsser hele området. Kælvekvierne kommer ind i efteråret, hvorimod galloway kvægene er ude året rundt. Dyrene samles til vintergræsning på de arealer, der er egnet til det. Det nordligste areal er første år med vintergræsning.
- Der tilskuds fodres ikke på arealerne og det går fint uden. Dog tilskuds fodres der på tilgrænsende arealer uden for tilsagnet i vinterperioden, men kun med wrap-hø. Tilskuds fodringen starter op så sent som muligt.
- Indtjeningen er primært via tilskud. Henrik håber på sigt at få bedre indtjening via merpris på kød.

NUVÆRENDE OG HIDTIDIG PLEJE

- Arealerne har kun været afgræsset gennem de sidste 2 år. Inden da har der ikke været afgræsning på arealet gennem de sidste 25 år.
- Dele af arealet kan kun afgræsses meget kortvarigt (juli-september) pga. jagtinteresser (del 11-4+11-1). Det betyder, at arealet er ved at springe i krat.

HVAD GÅR GODT?

- Godt samarbejde og dialog mellem Henrik, kommunen og landbrugsrådgiver. Via Natura 2000 projektordningen er der opsat hegn, hvor Anne Ravnshøj er blevet betalt af kommunen for at lave projektansøgning.
- Kommunen følger arealet og foretager monitoring på majgøgeurt og engblomme.
- Helårsgræsning med gallowaykvæg er et fornuftigt valg, da det er robuste dyr.
- Der er et lavt græsningstryk gennem hele sæsonen.
- Der er enighed om at følge plejen nøje og lave løbende justeringer ved behov. Der er enighed om at se tiden an og følge udviklingen.
- Henrik er interesseret i naturen og kender flere af plantearterne. Ønsker mere fokus på naturplejen.
- Der var en del blomstrende urter på besøgstidspunktet i juni. Det er vigtigt at følge udviklingen af blomstrende urter ift. den nuværende pleje, så der kan laves justeringer, hvis der er behov.

HVAD KAN GØRES BEDRE?

- Overvej om græsningstrykket er højt nok på arealer med højstauder (måske græsses de fint i bund om vinteren – dette bør følges).
- Ved helårsgræsning skal dyrene have adgang til ly og læ. På besøget og efterfølgende vurderede SEGES, at den naturlige lund ved åen kan opfylde dyrenes behov for at finde tørt leje, ly og læ. Det beror dog altid på en konkret vurdering. Det giver en tilbagevendende usikkerhed for Henrik. Der er dog også en lidt større granlund uden for hegn, som evt. kan inddrages i indhegningen, hvis det skønnes nødvendigt. Alternativt skal der bygges et læskur. Det vil dog være i konflikt med § 3 beskyttelsen. Derfor vil kommunen fastsætte krav om, at hvis der skal være et læskur, så skal det placeres uden for naturarealet.
- Der mangler plantedække på drivgangen. Efterfølgende er det tjekket med Landbrugsstyrelsen, at det er ok, når der er tale om en drivgang.
- Der hersker nogen usikkerhed omkring, hvilken plejeform der skal til for at fremme engblomme. Er afbrænding en mulighed? Dette bør undersøges nærmere.
- Bestand af brunlig perlemorsommerfugl virker lille og sårbar – der er behov for fokus på den nøjagtige udbredelse af artens levested (værtsplante), og hvad der evt. kan fremme bestanden.
- Pilekrattet breder sig. Dyrene er dog begyndt at gå mere til pilekrattet. Vintergræsning kan på sigt formentligt have en positiv effekt på begrænsningen af pilekrattets udbredelse. Bør følges nøje. Henrik holder øje med udviklingen.

- Jagtkonsortiet, der driver jagten på mark 11-4 og 11-1 stiller krav om, at arealerne kun må afgræsses i juni, juli og august, fordi de ellers frygter negative effekter på det jagtbare vildt. Det betyder at arealerne er ved at gro til. Uheldigt, da græsningssæsonen derved bliver meget kort. Det er generelt et problem, at mange jægere ikke mener, at jagt og afgræsning kan kombineres – behov for fokus igennem mere formidling!

HVAD SKAL UNDGÅS?

- Naturplejen foregår i en god dialog med kommunen og Henriks tilgang til plejen er rigtig god. Så pt. er der ikke noget der bør undgås i den nuværende drift.

KAN PLEJE OG TILSKUD FORENES?

- Har fast græsningstryk på næsten alle arealer (0,3 – 0,5 st.). Der søges ikke grundbetaling til arealerne. Dette fungerer godt og passer rigtig godt til de ekstensive arealer. Græsningstrykket er meget lavt nu, men der er enighed med kommunen om, at se tiden an, og tilpasse plejen efterhånden.
- Vintergræsning fungerer godt og det forventes, at det kan være med til at holde pilen nede, men arealerne er meget lavtliggende, så det er ikke alle arealer dyrene kan færdes på om vinteren.
- Henrik vil gerne tage et slæt samtidig med at dyrene er på arealet. Det er afklaret, at det er ok, så længe dyrene er på arealet samtidig i de 3 måneder. Der bør dog være opmærksomhed på slåningsintensiteten, højden og tidspunktet, så alle blomstrende urter ikke bliver slået på én gang.

FOKUSARTER

(For plantearter er arter med en artsscore på 6 eller 7 medtaget, samt fredede arter - se bilag).

- **Særlige plantearter:** Majgøgeurt (LC, op-tælles årligt, ca. 350 stk), engblomme (LC, 19-20 stk), djævelsbid (LC), hjertegræs (LC), tormentil (LC), tvebo baldrian (LC). Hertil komme flere forskellige arter af star. I 1998 er der registreret eng-troldurt (LC) og plettet gøgeurt (LC) på arealet, men disse er ikke set siden.
- **Særlige insekter:** Engkøllesværmer (VU), grøn køllesværmer (VU), brunlig perlemorsommerfugl (LC), månevandnymfe (NT).

Arterne beskrevet i planen, er registreret enten i Danmarks naturdata eller på fugleognatur.dk

Se bilag med prioriterede plantearter fra området. Bogstaver i parentes angiver rødlistestatus – se bilag for beskrivelser.

LANDMANDENS FREMTIDSPLANER

- Henrik synes naturplejen er spændende og ønsker over tid, i højere grad at ændre driften fra malkekvæg til mere naturpleje. Nyder at gå ude i naturen og se til dyrene. Sjovere end at gå i en malkestald. Vil gerne på sigt pleje flere naturarealer.
- Henrik ønsker mere viden om effekten af plejen og hvad der skal til for at fremme naturindholdet.
- Overvejer muligheden for omlægning til økologi.
- Overvejer hvordan der kan sikres en bedre indtjening på kødsalget f.eks. ved at gå med i et lokalt naturkøds-koncept, hvis der bliver etableret et sådant for området, men ikke via egen gårdbutik, da det vil tage for meget tid.

EVENTUELLE SÆRLIGE UDFORDRINGER

- Helårsgræsning giver udfordringer ift. om arealerne er gode nok til at opfylde veterinærbetingelserne om tørt leje, ly og læ.
- En del brandbæger på arealet. Usikkerhed om, hvorvidt det er nødvendigt med bekæmpelse og på hvordan de evt. skal holdes nede. Husk at det er en vigtig nektar-ressource, så måske skal de bare accepteres. Plejer at forsvinde igen ved lang tids græsning/slæt.
- Udfordring med isætning af øremærker. Der kan opstå farlige situationer når kalve fødes ude. Det kan være svært at komme til kalvene.

RØDLISTEKATEGORIERNE

Forsvundet (RE, regionally extinct): En art er forsvundet, når det er hævet over enhver rimelig tvivl, at det sidste individ, som havde en reel mulighed for reproduktion indenfor landets (regionens) grænser, er dødt eller forsvundet fra landet (regionen).

Kritisk truet (CR, critically endangered): En art henføres til kategorien kritisk truet, når der er en overordentligt stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i meget nær fremtid som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien CR er opfyldt.

Moderat truet (EN, endangered): En art henføres til kategorien moderat truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), men når der alligevel er en meget stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i nær fremtid som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien EN er opfyldt.

Sårbar (VU, vulnerable): En art henføres til kategorien sårbar, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for at være hverken kritisk truet (CR) eller moderat truet (EN), men når der alligevel er en stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand på længere sigt som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien VU er opfyldt.

Næsten truet (NT, near threatened): En art henføres til kategorien næsten truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU), men er tæt på at opfylde ét af kriterierne for sårbar.

ØVRIGE KATEGORIER (ARTERNE ER IKKE RØDLISTEDE)
Ikke truet (LC, least concern): En art kategoriseres ikke truet, hvis det ved vurderingen viser sig, at den ikke opfylder kriterierne A-E for hverken kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU) eller vurderes at være næsten truet (NT).

FOKUSARTER - STILDE ÅDAL

FOTOGRAF: COLOURBOX

BRUNLIG PERLEMORSOMMERFUGL (LC)

Som andre perlemorsommerfugle har brunlig perlemorsommerfugl en orangerød overside og de karakteristiske 'perlemorspletter' på vingeundersiden. Kan derfor let forveksles med andre arter. Arten er især knyttet til skovlysninger, moser og frodige overdrev, hvor larverne lever af violer. Arten er relativt sjælden i Danmark, og er næsten forsvundet på Fyn og Sjælland.

FOTOGRAF: INGE NAGSTRUP, VEJEN KOMMUNE

ENKØLLESVÆRMER (VU)

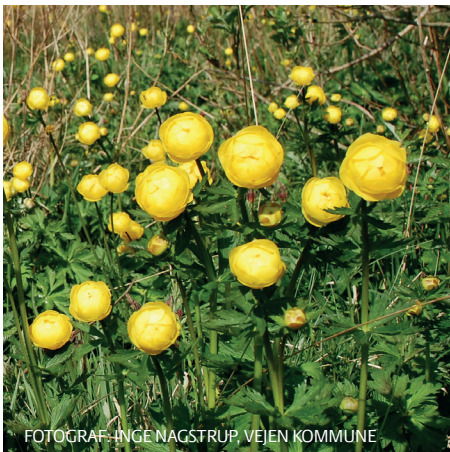
Køllesværmer er dagaktive natsværmer, som kendes på deres karakteristiske, rødplettede vinger og kraftige følehorn. Engkøllesværmer kan let forveksles med sin nære slægtning, fempletet køllesværmer. Arten lever på fugtige enge, vældskrænter og lignende lokaliteter, hvor æggene lægges på almindelig kællingetand, tidsler, blåhat og djævelsbid. Arten er relativt sjælden.

FOTOGRAF: INGE NAGSTRUP, VEJEN KOMMUNE

MAJGØGEURT (LC)

Majgøgeurt er en af de tidligst blomstrende orkideer, der i maj – juni har store, smukke lilla blomster. Den har ofte mørke pletter på oversiden af bladene. Vokser på fugtig, kalkholdig bund, især græssede enge med varierende vældpåvirkning. Generelt møder man kun orkidéer de steder, hvor der hverken sprøjtes, gødes eller drænes. På grund af orkidéernes særlige krav til levestedet er de fleste arter herhjemme i dag sjældne. Planten er fredet.

FOTOGRAF: INGE NAGSTRUP, VEJEN KOMMUNE

ENGBLOMME (LC)

Plante med smukke, kugleformede gule blomster. Arten vokser på middelfugtig til ret tør bund med kalkholdigt grundvand, herunder græssede enge, lysåben skov og skovenge, langs vandløb, i pilekrat etc. Den er gået meget tilbage i nyere tid pga. ophør af afgræsning af biotoperne, og er i dag relativt sjælden i Danmark.

FOTOGRAF: HEIDI BUUR HOLBECK, SEGES

DJÆVELSBID (LC)

Er letgenkendelig pga. sine kuglerunde lilla blomster, og sit sene blomstringstidspunkt, der strækker sig fra august-september. Arten vokser hvor der er en åben, fugtig og kvælstoffattig bund, fx i våde enge, fugtige heder, sø- og åbredder, grøfter og stier, skovlysninger og overdrev. Den er stadig ret almindelig i Jylland, men ellers temmelig sjælden pga. gødsning, opdyrkning og tilgroning af dens levesteder.

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

HJERTEGRÆS (LC)

Hjertegræs er en yndefuld græsart med flade, hjerteformede aks, der hænger fra spinkle, svajende stilke. Arten er knyttet til lysåbne voksesteder med en tør, næringsfattig og kalkrig jord, herunder overdrev, enge og i kalkkær. Arten er relativt almindelig i Danmark.

BILAG - STILDE ÅDAL

PLANTELISTE

Alle danske plantearter er tildelt point, der svarer til artens følsomhed over for forringelser af naturtilstanden. Lave point tildeles arter, der er tolerante eller ligefrem begunstiges af forringelser, mens høje point tildeles arter, der er følsomme over for forringelser, og som forsvinder, hvis forholdene på arealet forringes.

I denne planteliste, er indsat alle de plantearter, som er fundet på arealet og som har en score på 4 og derover. Disse arter indikerer god naturtilstand. Derudover er invasive og problemarter oplistet (score -1).

BEREGNING AF ARTSSCORE

Alle karplante- og karsporeplantearterne tildeles artspoint mellem -1 og 7 efter følgende beskrivelse:

7 point: ekstrem følsom overfor påvirkninger, der forringer naturtilstanden

6 point: meget følsom

5 point: følsom

4 point: lidt følsom

3 point: hverken følsom eller tolerant

2 point: noget tolerant

1 point: tolerant eller svagt begunstiget

0 point: ikke hjemmehørende i Danmark

-1 point: invasiv art og/eller problemart begunstiget af forringet naturtilstand

Se [den samlede oversigt](#) over danske plantearters score og baggrunden for tildeling af scoren.

ART	SCORE
Djævelsbid	7
Engblomme	6
Hjertegræs	6
Tormentil	6
Tvebo baldrian	6
Almindelig milturt	5
Bugtet kløver	5
Dusk fredløs	5
Eng viol	5
Grå star	5
Kattesæg	5
Kær trehage	5
Liden klokke	5
Liden skjaller	5
Lyng snerre	5
Maj gøgeurt	5
Trindstænglet star	5
Tue kæruld	5
Almindelig brunelle	4
Almindelig kamgræs	4
Almindelig star	4
Almindelig sumpstrå	4
Blåtop	4
Bukkeblad	4
Børste-siv	4
Dynd padderok	4
Eng forglemmegej	4
Eng kabbeleje	4
Eng nellikerod	4

Engkarse	4
Glanskapslet siv	4
Græsbladet fladstjerne	4
Hare star	4
Hedelyng	4
Hirse star	4
Hoved frytle	4
Hvid anemone	4
Hyldebladet baldrian	4
Knold star	4
Kragefod	4
Krybende læbeløs	4
Kær fladstjerne	4
Kær høgeskæg	4
Kær padderok	4
Kær snerre	4
Kær tidsel	4
Mangeblomstret frytle	4
Muse vikke	4
Næb star	4
Pille star	4
Sand star	4
Skov angelik	4
Smalbladet kæruld	4
Smalbladet mangeløv	4
Stjerne star	4
Sump fladstjerne	4
Sump kællingetand	4
Sump kællingetand	4
Sump snerre	4

Top star	4
Trævlekrone	4
Tråd siv	4
Tykbladet ærenpris	4
Vandkarse	4
Vandnavle	4
Vellugtende gulaks	4
• Plettet gøgeurt*	5
• Mosetroidurt*	6
• Eng troidurt*	6

* Er senest registreret i 1998.

NEGATIV ART

Ager tidsel	-1
Almindelig rajgræs	-1
Butbladet skræppe	-1
Glat vejbred	-1
Gråpil	-1
Hindbær	-1
Horse-tidsel	-1
Kruset skræppe	-1
Lav ranunkel	-1
Lådden dueurt	-1
Rejnfan	-1
Skvalderkål	-1
Stor nælde	-1
Tusindfryd	-1
Vild kørvel	-1

OVERSIGTSKORT - STILDE ÅDAL

OMRÅDE 4

Tilskud: Fast græsningstryk

Plejeanbefalinger: Et jagtkonsortium har indflydelse på driften og de stiller krav om, at arealerne kun må afgræsses i juni, juli og august, fordi de ellers frygter negative effekter på det jagtbare vildt. Det betyder at arealerne er ved at gro til. Uheldigt, da græsningsæsonen derved bliver meget kort. Det er generelt et problem, at mange jægere ikke mener, at jagt og afgræsning kan kombineres – behov for fokus igennem mere formidling!

OMRÅDE 1

Vigtigste naturværdier:

engblomme og majsgeurt.

Tilskud: fast græsningstryk.

Plejeanbefalinger:

Der hersker nogen usikkerhed

omkring, hvilken plejeform der skal

til for at fremme engblomme. Er

afbrænding en mulighed? Dette bør

undersøges nærmere. Hård

græsning i blomstringsperioden

skal undgås!

OMRÅDE 3

Tilskud: fast græsningstryk.

Plejeanbefalinger:

Problemer med opvækst af

pil. Vintergræsning kan på

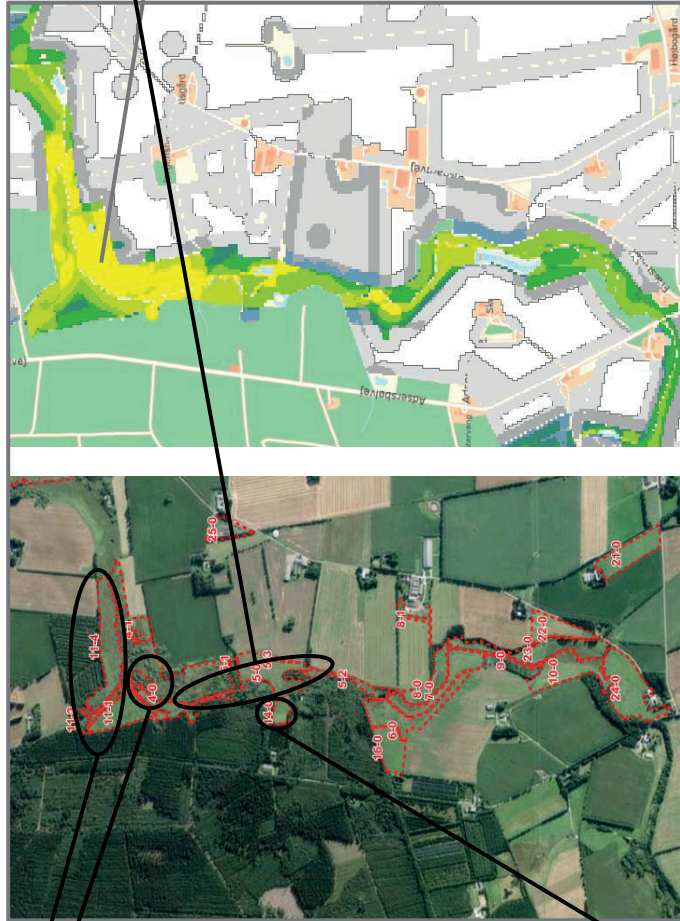
sigt formentligt have en

positiv effekt på

begrænsningen af

pilekrattets udbredelse. Bør

følges nøje.

OMRÅDE 2

Vigtigste naturværdier: Brunlig perlemorsommerfugl

Tilskud: fast græsningstryk.

Plejeanbefalinger: Bestand af brunlig perlemorsommerfugl virker lille og sårbar – der er behov for fokus på den nøjagtige udbredelse af artens levested (værtsplante), og hvad der evt. kan fremme bestanden.

KONTAKT

Heidi Buur Holbeck, landskonsulent
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Anlæg & Miljø - hbh@seges.dk
+45 8740 5450 / +45 2374 3157

KONTAKT

Anne Erland Eskildsen, naturkonsulent
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Anlæg & Miljø - anee@seges.dk
+45 8740 5523 / + 45 2974 3462